

DR. DOMONKOS JÁNOS

ny. iskolaigazgató, szaktanár, irodalomtörténész
Budapest

Jókai Mór kiadatlan levelei és Feszty Árpádné Jókai Róza emlékiratai

A kiváló filológus F. Almási Éva írta a jegyzeteket és rendezte sajtó alá. Munkálkodásával eddig ismeretlen Jókai-dokumentumok jelentek meg e kötetben. A neves irodalomtörténész (Szeged) hagyatékából 8 darab Jókai-autográf került elő: az íróhoz intézett, családi vonatkozású levelek, a családtagok egymás közötti küldeményei. Köztudott, hogy a Jókai-család tagjai hosszú életűek voltak, s az eseménydús XIX. századon át ívelt az életútjuk. Az író 1904-ben, 79 éves korában hunyt el. Jókai életének mindennapjai a nagy nyilvánosság előtt zajlottak egész életében. Ez a zseni iránti óriási érdeklődésnek és közélet szerepléseinek köszönhető. Ez aztán szenzációhajszát eredményezett, amikor a 90-es évek végén Jókai bejelentette, feleségül veszi a 20 éves Grosz/Nagy Bellát, a színésznőt. A botrányt nagy méretűvé duzzasztotta egyrészt a Feszty-család, másrészt az akkori jelentős politikus, id. Hegedűs Sándor és felesége, Jókai unokahúga, Jókay Jolán. Mindenki a Jókai érdekében fellépő, idős írónak jót akaró szerepben tetszelgett, s ez a családi intrikák valójában megmérgezték Jókai utolsó éveit.

1897-ben még ezt írta: „Hja bizony, ha sokáig él az ember, egyedül marad az ember,

... A lakóház is egyre fiatalodik fölöttem.

Minden újabb, jobb, mint volt régen: csak a gazdája nem az.

Az asszonyom elment előre: helyette egy kis unokám marad.

Az is uralkodott: ez is uralkodik; hozzá szoktam az engedelmisséghez.”

(Jókai Mór: Az én életem regénye)

A kötetben szerepel az 1886-os kedves levél, amelyben Jókai bejelenti Rózának, hogy törvényesen adoptálja, de megtalálhatók a drámai hangvételű levelek is, mint az 1901-es, amely végső szakítását jelenti Fesztyekkel. Ebben található a vád, hogy „őrültek házába akartok zárni” (egyébként ezzel a címmel látott napvilágot a szóban forgó kötet) és a befejező gondolat: „soha az élet körülményei között sem Te veled, sem családod bármely tagjával találkozni nem akarok.” És ez így is történt. Az újránosztult Jókai adoptált lányát kitagadta, és nem találkoztak többé.

Feszty Árpádné Jókai Róza e kötetben elolvasható naplója, visszaemlékezése azonnal a szakítás után készült. Lenyűgöző olvasmány. A magánélet titkairól szól, de erről pl. Mikszáthnak az volt a véleménye: „szléstelenség volna szélesen tárgyalni.”

Kétségtelen, hogy az eddig csak lappangó, ismeretlen, vagy csak hírből hallott dokumentumok segítségével ismét a figyelem középpontjába került a halhatatlan nagy magyar író-fejedelem, Jókai Mór.

Érdekes elgondolni: „Különösen Ady volt az, aki Jókai sorsában olyan intést fedezett fel, melyről a mi korunk néha megfélemedezik. A századforduló ünnepelt írófejedelme: áldozat is volt, s az ellene folytatott hajszának csak ürügyül szolgáltak családi és magánéletének tulajdonképpen nagyon is esetleges körülményei. Az agg író elleni közhangulatot olyan indulatok és erők szították, melyek számára Jókainak eszméi voltak gyűlöletesek.” (Sötér István)

Nagy Miklós irodalomtörténész 1960-as levélközleményei után 1962-ben – immár ismételtelen – felhívással fordultak az olvasókhoz, hogy akinek birtokában az írótól származó kézirat, levél stb. van, értesítse a szerkesztőket. Ez a felhívás is eredménnyel járt: gazdagodott a Petőfi Irodalmi Múzeum gyűjteménye!

Enciklopédia Kiadó, Budapest, 2001. Ára: 2900 Ft.

* * *

Bányai Ilona: Családi krónikáskönyv

Amíg más embereknek élete legapróbb történéseit is érdeklődéssel olvasgatjuk, szinte észre sem vesszük, hogy milyen kevés ismerettel rendelkezünk a hozzánk legközelebb állókról. A különös kötet szerzője imponáló emberismerettel, tudással és rokonszenves szerénységgel megszólít: „Ön, kedves

olvasó, vajon gondolt-e már arra, hogy élete tapasztalatait érdeklődve olvashatják szerettei? Ez a könyv az Ön életének könyve. Ön írja. Ön emlékezik. Ön osztja meg tapasztalatait utódaival. Ön kínál lelki támaszt majdani olvasóinak.”

Csakis az értékmentés, a szolgálattelvés, a feltétlen használni akarás szándékával magyarázhatók ezek az írásra ösztönző, buzdító szavak. Mert aki ilyen idő- és energiaigényes vállalkozásra serkent, kiváltképp tisztelheti az emberi létezés, annak megtartó erejével, múlt- és jelenbeli értékeivel, jövőbevetett hitével együtt. Íme egy ember, Bányai Ilona személyében, akinek a Gondviselés jó erőt, tehetséget és hitet adott ahhoz, hogy mentse a menthetőt, aki nem hagyja, hogy családjának és szűkebb környezetének megannyi identitásképző, összetartozást erősítő értéke feledésbe merüljön, hogy a szinte megszámlálhatatlan családi, helyi hagyomány végérvényesen az enyészetté váljék. A szerzőt a sors választotta ki e magasztos feladatra, aminek ő tiszteletreméltó igényességgel tud megfelelni. Érték a személyiség hitele, sugárzó bája.

A Családi krónikáskönyv türes oldalak esztétikusan egybefűzött gyűjteménye. Az író nő csupán kérdéseket intéz a könyv igazi szerzőjének. A kérdések többségét odaillő magyar és világirodalmi klasszikusoktól vett frappáns idézetek vezetik be.

Néhány szemelvény a több mint félszáz kérdésből: Édesanyám legszebb tulajdonságai; Legemlékezetesebb kamaszkori történetem; Milyen emlékeket idéz föl bennem a két szó: nagymama, nagypapa? Az emberi kapcsolatok jelentősége életem folyamán; Hogyan élem meg az idő múlását? Életem meghatározó találkozásai; Vágyaim, amik beteljesültek, s amik nem; Terveim, elképzeléseim a jövőre vonatkozóan.

Segíti rendezni a gondolatainkat, összefüggéseiben látni életünket. Lehetőséget kínál minden embernek, hogy kendőzetlenül megfogalmazza élete meghatározó történéseit, tapasztalatait, következtetéseit és üzeneteit.

A gyermekkorral kezdődik a könyv, és érinti az egész életpályát.

„Dús gazdag bányá a tapasztalás / Melyből sok ember életkincset ad.” (Petőfi)

„Tevékenység teszi az embert boldoggá.” (Goethe)

„... az idősebb kor nagy előnye, hogy rendszert tudunk felépíteni tapasztalatainkból...” (Márai Sándor)

„... amit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszahozhatják.” (Deák Ferenc)

A fejezetekhez illő idézetek segítenek, de a krónikáskönyvet mindenkinek magának kell megírnia, alkotnia.

Egyébként az íráshoz még egy remekbeszabott, feliratos tollat is prezentál a kiadó.

A kötet mintegy mottói. – Az írás megmarad. – Önismereti utazás. – Gondolatok szeretteimnek.

A könyv íránt igen jelentős az érdeklődés, hiszen az emberek többsége akkor készíti számvetést életútjáról, amikor idősebb korba lép. De elkezdhető akár huszoneves korban is, vagy bármikor, ha lezárul az emberi élet egy fontos szakasza, és úgy látja, itt az ideje az összegzésnek, a leírásnak. Tehát a legtöbb korosztály, a széles rétegek érdeklődésére tarthat számot ez a nemesveretű krónikáskönyv.

A könyv készült a DÁN TRADE Bt. Nyomdájában, Bányai Ilona gondozásában. Megrendelhető: Szakkönyv-Adó Bt., 1116 Budapest, Fehérvári út 199. Telefax: (1) 246-0572.

DR. OLÁH JÁNOS

főiskolai tanár

SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

Szeged

Fodor László: Nevelés az iskolában

Az Educatio Kiadó Kolozsvárott újabb értékes munkát jelentetett meg, mely az iskolai nevelés újabb lehetőségeit, területeit, feladatait vázolja fel. Szerzője Fodor László a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszékének oktatója, aki Magyarországon is jól ismert szakember. Több cikke jelent meg különböző folyóiratokban, tanulmánykötetekben hazánkban is.